

Др Јасмина Лабудовић Станковић, редовни професор
Правног факултета Универзитета у Крагујевцу
ORCID: 0000-0001-8983-8173

Прегледни научни рад
УДК: 342.743:004(497.11)
DOI: 10.46793/XXIMajsko.911LS

ОПОРЕЗИВАЊЕ ДИГИТАЛНЕ ИМОВИНЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ*

Резиме

Регулисање дигиталне имовине путем Закона о дигиталној имовини и подзаконских аката отвара питање пореског третмана дигиталне имовине. Овај рад је управо посвећен томе. Анализираћемо порески третман дигиталне имовине у Републици Србији и то са становишта Закона о порезу на доходак грађана, Закона о порезу на добит правних лица, Закона о порезу на додатну вредност и Закона о порезима на имовину.

Кључне речи: дигитална имовина, виртуелне валуте, дигитални токени, порески третман, капитална добит.

1. Уводне напомене

Трансакције са дигиталном имовином ефектуирају се у имовини физичких и правних лица. За такве трансакције заинтересована је и држава јер по основу њих може убирати порез. У овом раду разјаснићемо порески третман дигиталне имовине у Републици Србији са становишта Закона о порезу на доходак грађана, Закона о порезу на добит правних лица, Закона о порезу на додатну вредност и Закона о порезима на имовину. Међутим, пре тога упознаћемо се са врстама и дефиницијама дигиталне имовине сходно Закону о дигиталној имовини. Указаћемо и на проблеме у вези са вредношћу виртуелне валуте.

Дигитална имовина у Републици Србији регулисана је Законом о дигиталној имовини¹ (у даљем тексту: ЗДИ) и подзаконским актима које доноси Народна банка Србије и Комисија за хартије од вредности. Законом је

* Рад је резултат научноистраживачког рада аутора у оквиру Програма истраживања Правног факултета Универзитета у Крагујевцу за 2025. годину који се финансира из средстава Министарства науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

¹ Закон о дигиталној имовини (Сл. гласник РС, бр. 153/2020). Закон је почео да се примењује 29.6.2021. године.

дефинисано шта се подразумева под појмом дигитална или виртуелна имовина. Одређено је шта она јесте и шта она није. У чл. 2 закона наведено је да је дигитална (виртуелна) имовина дигитални запис вредности који се може дигитално куповати, продавати, размењивати или преносити и који се може користити као средство размене или у сврху улагања. На дигиталној имовини као добру одређено лице има право својине, а то добро је дигитално забележено и има одређену вредност.² Међутим, закон у истом чл. 2 даље каже да дигитална имовина не подразумева дигиталне записе валута које су законско средство плаћања и другу финансијску имовину која је уређена другим законима, осим ако другачије није регулисано ЗДИ.

Закон познаје следеће врсте дигиталне имовине, и то: виртуелну валуту, дигитални токен и стабилну дигиталну имовину. Виртуелна валута је негативно дефинисана у закону. То је врста дигиталне имовине коју није издала и за чију вредност не гарантује нити централна банка нити други орган јавне власти. Сходно законском тексту, виртуелна валута није нужно везана за законско средство плаћања и нема правни статус новца, али је физичка лица и правна лица прихватају као средство размене, па се може куповати, продавати, размењивати, преносити и електронски чувати. Дигитални токен је врста дигиталне имовине и представља било које нематеријално имовинско право које у дигиталној форми представља једно или више других имовинских права, што може укључивати и право корисника дигиталног токена да му буду пружене одређене услуге.³ Оваква дефиниција је широко постављена, а њена садржина нас наводи на закључак да је законодавац имао у виду да под њу подведе и инвестиционе токене, платне, корисничке токене и тзв. хибридне токене (токени са обележјима претходно наведених токена). За разлику од дигиталног токена који *даје одређена имовинска права њиховим имаоцима*, виртуелна валута *не даје никаква права њиховим имаоцима*, већ се може само куповати, продавати, размењивати, преносити и електронски чувати. У циљу разјашњења разлике између дигиталног токена и виртуелне валуте, Комисија за хартије од вредности каже да ако дигитална имовина садржи одређена права, с тим да није намењена размени, онда је вероватно реч о дигиталном токenu.⁴ Некада може бити тешко проценити који облик дигиталне имовине је у

² Мотика, Ж., *ИЦО у Србији – издавање дигиталне имовине по Закону о дигиталној имовини*. Доступно на: <https://www.motika.co.rs/ico-u-srbiji-izdavanje-digitalne-imovine-po-zakonu-o-digitalnoj-imovini/> (приступљено: 11.2.2025).

³ Чл. 2 ЗДИ.

⁴ Комисија за хартије од вредности, *Одговори на често постављана питања у вези са Законом о дигиталној имовини и Водич за издавање обвезница коришћењем технологије дистрибуираног књиговодства*, 28. март 2024, стр. 4. Доступно на: <https://www.sec.gov.rs/index.php/sr>

питању, па Комисија за хартије од вредности истиче да се процена мора вршити од случаја до случаја.⁵

ЗДИ дефинише стабилну дигиталну имовину као дигиталну имовину која је издата са циљем што мањих промена вредности те имовине, при чему је њена вредност повезана са вредношћу законског средства плаћања или једног или више имовинских права која имају мале промене вредности (нпр. везивање за званичан курс динара или курс стране валуте).⁶ Независно од посебне дефиниције стабилне виртуелне имовине, сва правила за њу су иста као и за дигиталне валуте и дигиталне токене.

Смисао настанка прве виртуелне валуте биткоина (*Bitcoin*)⁷ био је да се створи поуздано средство плаћања које ће учесници у правном промету прихватити за набавку свих добара и услуга (и у виртуелном, али и у реалном свету).⁸ Међутим, реч је о незваничном или приватном новцу који је врло контроверзан. Иако је врло примамљив лицима која су склона ризику, он је и врло нестабилан.

Вредност виртуелне валуте је врло тешко одредити из више разлога. Један од њих је начин на који настаје. Вредност виртуелне валуте објашњава се помоћу специфичне технологије настанка, тј. тзв. технологије рударења и регистровања података у виду тзв. блокова података који су повезани и који се не могу касније мењати.⁹ Блокови података имају свој континуитет и

⁵ Комисија за хартије од вредности је маја 2022. године први пут одобрила бели папир за издавање првог дигиталног токена у Републици Србији. Реч је о дигиталном токenu Финспот факторинг токен чија је номинална вредност 1.000 РСД а који је издало привредно друштво Финспот д.о.о. Доступно на: <https://www.sec.gov.rs>.

⁶ Чл. 2, тач. 38 ЗДИ.

⁷ Биткоин је настао као одговор на светску финансијску кризу 2007/2008. Висока тражња институционалних и непрофесионалних инвеститора подстакла је раст вредности криптовалута. Криптовалуте не издаје централна банка нити гарантује за њих, па се ни мере монетарне политике централне банке не односе на криптовалуте. Децентрализовани финансијски системи који почивају на криптовалутама отежавају праћење финансијских токова, мобилишу велику количину традиционалних валута (којима се плаћа стицање криптовалута), а уз то однос између децентрализованог и традиционалног финансијског система није системски уређен, што ствара додатну опасност по финансијску стабилност држава (Николић, Љ., *Изазови дигитализације финансијских трансакција*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 98, 2023, стр. 52).

⁸ Јовановић, Н., *Организатор платформе за трговање дигиталном имовином као пружалац услуга*, Зборник радова: Правна регулатива услуга у националним законодавствима и праву Европске уније, Крагујевац, 2023, стр. 327-328.

⁹ Процес рударења се одвија у оквиру тзв. блокчејн технологије (*blockchain technology*), тј. технологије децентрализованог прикупљања и регистровања података. Тим забележеним, тј. регистрованим подацима могу приступити различита лица путем својих рачунара и додавати нове податке (без могућности да мењају претходно унете) стварајући нове новчане јединице (Јовановић, Н., *нав. чланак*, стр. 327). Сви учесници у

обезбеђују трајно чување података уз помоћ одређене шифре, тј. криптографског кључа. Следећи проблем у вези са одређивањем вредности виртуелне валуте је што она није законско средство плаћања¹⁰, већ средство које користе само они субјекти који је прихвате као средство плаћања и који најчешће и сами учествују у стварању те валуте. Они јој признају куповну моћ, али која важи само између лица која учествују у тим трансакцијама. Виртуелна валута није општи посредник у робно-новчаном промету. Углавном је користе физичка и правна лица која су склона ризику. Виртуелне валуте немају номиналну вредност. То су тзв. децентрализоване валуте јер их не издаје нити за њих гарантује централна банка нити неки други орган јавне власти.

Тржишна вредност виртуелне валуте зависи од односа понуде и тражње за виртуелном валутом,¹¹ при чему треба имати у виду да је понуда биткоина софтверски, тј. алгоритамски ограничена.¹² Виртуелним валутама се тргује на платформама за трговање дигиталном имовином које су заправо компјутерски системи преко којих се обавља електронска аукција између већег броја лица која за резултат има закључење уговора о купопродаји.¹³ Изражено шпекулативни карактер¹⁴ виртуелне валуте чини да је њена

овим трансакцијама су међусобно повезани у тзв. *peer to peer* мрежу и располажу свим информацијама о обављеним трансакцијама. Сваки учесник има своју копију биткоин блокчејна и прати трансакције. Блокчејн технологији свако може приступити захваљујући одговарајућем софтверу и хардверу. Тзв. валидатори који учествују у трансакцијама потврђују и прослеђују информације о обављеним трансакцијама, док рудари штите и складиште информације у низ, тј. ланац блокова и стварају „континуирано растућу листу проверљивих записа“ (Николић, Љ., *нав. чланак*, стр. 56).

¹⁰ Као изузетак наводимо Ел Салвадор као једину државу која је учинила биткоин законским средством плаћања 2021. године. Међутим, ММФ је недуго после тога захтевао да се поништи таква одлука јер коришћење биткоина као законског средства плаћања и емисија обвезница на подлози биткоина може угрозити финансијску стабилност државе. Док је биткоин био законско средство плаћања, наравно порески дуг се могао намирити у биткоину.

¹¹ Рецимо, расту вредности криптовалуте биткоин допринела је економска криза изазвана пандемијом Ковид-19. У оптицају се појавило много новца због интервенција централних банака широм света како би подстакле раст, а што је инфлаторно деловало на привреду. Заштита од инфлације пронађена је од стране многих инвеститора у биткоину као сигурној имовини која је „имуна“ на инфлацију.

¹² Биткоин протокол, тј. алгоритам је ограничен на издавање 21.000.000 биткоина. Стога није подложен инфлацији. Због врло високе вредности, биткоин се дели на мање делове. Најмањи део биткоина назива се „сатоши“.

¹³ Јовановић, Н., *нав. чланак*, стр. 330.

¹⁴ Скрећемо пажњу да због великог ризика и ценовних осцилација дигиталне имовине, као и чињенице да их не издају органи јавне власти, Законом о дигиталној имовини експлицитно је искључена одговорност Републике Србије, Комисије за хартије од вредности, Народне банке Србије, али и других надлежних органа и органа јавне власти

вредност подложна великим осцилацијама. Оне се купују јер постоје очекивања о будућем расту њихове вредности. Међутим, не постоји поверење шире јавности у виртуелне валуте. Многе државе немају прописе о дигиталној имовини, а у неким је њихово коришћење забрањено. Криптовалуте често користе преваранти и терористи. Често су мета хакерских напада. Један од проблема је што приликом закључења трансакција може доћи до неправилности у коду паметног уговора које се не могу исправити.

Ниски приноси и негативне каматне стопе на новчана средства у банкама у време финансијске кризе допринели су да куповина криптовалута постане добра алтернативна инвестиција.¹⁵ Предност коришћења криптовалута су врло ниски трошкови трансакција електронског преноса криптовалута. Поверење оних који желе да поседују виртуелне валуте потиче од криптографије¹⁶, која пружа сигурност имаоцима виртуелних валута јер обезбеђује заштиту информација путем шифровања.

Правни значај разликовања виртуелних валута и дигиталних токена је вишеструк. Разлога је више. Виртуелна валута не даје никаква права њиховим имаоцима, већ се може само куповати, продавати, размењивати, преносити и електронски чувати. Дигитални токени обично дају одређена права њиховим имаоцима и инвеститорима служе најчешће да очувају вредност стечене имовине.¹⁷ Правна природа дигиталне имовине зависи од њених карактеристика. Назив дигиталне имовине није довољан да се утврди њена правна природа, већ је неопходно утврдити праву садржину, тј. суштину и сврху дигиталне имовине (која може бити променљива), па на основу тога утврдити и њену правну природу.

Друго, виртуелне валуте немају издаваоца. Стварају их „децентрализовано и неорганизовано учесници њихове трговине“.¹⁸ Супротно томе, дигитални токени имају издаваоца.

за било какву штету и губитке које инвеститори и / или трећа лица претрпе у вези са обављањем трансакција са дигиталном имовином, тј. у вези са виртуелним валутама и са дигиталним токенима.

¹⁵ Чешка централна банка је прва централна банка која је најавила да ће у циљу диверзификације један део својих девизних резерви, и то 5% (око 140 милијарди евра) држати у биткоину независно од тога што је вредност биткоина подложна великим осцилацијама. Ова најава се оправдава великим интересовањем инвеститора за биткоин. Ипак, на другој страни не само због великог неповерења у виртуелне валуте, већ неповерења у многе светске валуте, многе централне банке повећавају куповину злата и тако увећавају своје златне резерве.

¹⁶ Реч криптографија потиче од грчких речи *κρυπτός* (криптос) што значи *скривен* и *γράφω* (графо) што значи *писати*.

¹⁷ Јовановић, Н., *нав. чланак*, стр. 328.

¹⁸ *Исто*, стр. 328-329.

Треће, зависно да ли је у питању виртуелна валута или дигитални токен утврђује се надлежност различитих органа приликом одлучивања у управним поступцима, у погледу надзора, доношења подзаконских аката и сл. У Републици Србији за дигиталну валуту то је Народна банка Србије¹⁹, а за дигитални токен то је Комисија за хартије од вредности. Ако је у питању дигитална имовина која има обележја финансијског инструмента за такав облик дигиталне имовине важе посебна правила. На издавање хибридне дигиталне имовине, на секундарно трговање том имовином и пружање услуга повезаних са таквом дигиталном имовином, примењује се Закон о тржишту капитала²⁰, осим уколико другачије није прописано ЗДИ.²¹ За хибридну имовину надлежност деле Народна банка Србије и Комисија за хартије од вредности, при чему су у обавези да сарађују.

Четврто, дигитална имовина може се користити и као средство размене и у сврху улагања. Улог у привредно друштво не може бити у виртуелној валути, али је са друге стране дозвољен улог дигиталних токена као неновчани улог. Да би се уложио виртуелни новац, мора се претходно претворити у законско средство плаћања.

Пето, правни значај разликовања различитих врста дигиталне имовине огледа се и са становишта пореског права. Различити догађаји у вези са виртуелним валутама, односно дигиталним токенима могу бити предуслов за настанак пореске обавезе. Порески терет може погодити различита лица (физичка и правна). Порески третман дигиталне имовине је значајан свима онима који желе да поседују дигиталну имовину и тргују са њом.²² Овим питањима бавићемо се у наставку рада.

¹⁹ Поред осталог, НБС води регистар пружалаца услуга у вези са виртуелним валутама и евиденцију ималаца виртуелних валута.

²⁰ Сл. гласник РС, бр. 129/2021.

²¹ Међутим, Закон о тржишту капитала се неће примењивати на хибридну дигиталну имовину ако су кумулативно испуњени следећи услови: да та имовина нема одлике акција, да није заменива за акције и да укупна вредност те имовине коју током периода од 12 месеци издаје један извалац не прелази 3.000.000 евра у динарској противвредности по званичном средњем курсу динара према еврџу који утврђује Народна банка Србије на дан издавања, односно током примарне продаје (чл. 7, ст. 2 ЗДИ).

²² Често се у белом папиру издаваоца дигиталне имовине налазе основни подаци о пореском третману дигиталне имовине. Регистар одобрених белих папира издаваоца дигиталних токена у Републици Србији води Комисија за хартије од вредности. Одобрени бели папири су доступни на: <https://avrsolar.com/wp-content/uploads/2024/11/BELI-PAPIR-objavljeno-na-sajt.pdf>, <https://thewalnutfund.com/documents/TWE-Beli-Papir-16.05.2024.pdf>, <https://thewalnutfund.com/documents/TWE-Beli-Papir-22.11.2024.pdf>, <https://hazelnut.treasury.com/Beli-papir-Treasury.pdf>

2. Опорезивање дигиталне имовине према Закону о порезу на доходак грађана

Према Закону о порезу на доходак грађана²³ (у даљем тексту: ЗПДГ) могуће је опорезовати дигиталну имовину по више основа. Законом је обухваћено више пореских објеката.

ЗПДГ предвиђа опорезивање оствареног прихода од продаје дигиталне имовине, тј. капиталног добитка.²⁴ Ипак, капитални добитак, односно губитак не настаје ако је власник дигиталног токена са особинама финансијског инструмента исти имао у свом власништву непрекидно најмање 10 година, па га након тог периода отуђи, тј. прода сходно чл. 72а ст. 1, тач. 5 ЗПДГ.

Капитални добитак је заправо врста дохотка остварена увећањем вредности имовине пореског обвезника. Опорезивању подлеже само онај капитални добитак који је остварен уз одговарајућу накнаду, а не потенцијална, очекивана, неостварена увећана вредност имовине.²⁵ Битно је нагласити да је опште правило да се капитални добитак не остварује редовним обављањем делатности, већ само ако је остварен *ad hoc* пренос уз накнаду одређене имовине,²⁶ у нашем случају дигиталне имовине. Конкретно када је реч о дигиталној имовини, капитални добитак је добитак настао као разлика између више продајне цене и ниже набавне цене дигиталне имовине.²⁷ Продајна цена је заправо уговорена цена. Међутим, закон каже да то може бити и тржишна цена коју одређује порески орган уколико процени да је уговорена цена нижа од тржишне.²⁸ Продајом дигиталне имовине може бити остварен и капитални губитак, с тим да та негативна разлика између продајне и набавне цене није предмет опорезивања. Стопа пореза на капитални добитак је 15%, а порез се плаћа на пореску основицу коју представља остварени капитални добитак као разлика између више продајне и ниже набавне цене. У смислу ЗПДГ, обвезник пореза на капитални добитак је физичко лице, али и предузетник који оствари капитални добитак продајом дигиталне имовине. Законодавац употребљава општи појам „дигитална имовина“, што значи да се капитални добитак може остварити и од продаје виртуелних валута и од продаје дигиталних токена.

Да би се утврдило да ли је остварен капитални добитак приликом преноса дигиталне имовине и колика је његова висина, важно је утврдити набавну цену.

²³ Сл. гласник РС, бр. 24/01, 80/02 - др. закон, 80/02, 135/04, 62/06, 65/06 - исправка, 31/09, 44/09, 18/10, 50/11, 91/11 - УС, 93/12, 114/12 - УС, 47/13, 48/13 - исправка, 108/13, 57/14, 68/14 - др. закон, 112/15, 113/17, 95/18, 86/19, 153/20, 44/21, 118/21, 138/22, 92/23, 94/24.

²⁴ Чл. 72, ст. 1, тач. 6 ЗПДГ.

²⁵ Поповић, Д., *Пореско право*, Београд, 2014, стр. 330.

²⁶ Исто.

²⁷ За време док је биткоин био законско средство плаћања у Ел Салвадору, држава се одрекла пореза на капиталну добит од биткоина.

²⁸ Чл. 73, ст. 1 ЗПДГ.

Шта се подразумева под набавном ценом дигиталне имовине предвиђа чл. 74, ст. 10 ЗПДГ. Као набавна цена третира се стварно плаћена цена дигиталне имовине коју порески обвезник документује. У оваквим случајевима, као доказ о набавној цени може се користити потврда пружаоца услуга у вези са дигиталном имовином²⁹ који је посредовао у куповини и продаји³⁰, односно потврда одговарајуће платформе на којој је трговано. Ако је реч о дигиталним токенима, инвеститор, тј. купац их може набавити у поступку иницијалне понуде (примарна емисија), али и у секундарној трговини, па их затим отуђити. У том случају, ако оствари капиталну добит, мора доказати набавну цену. То би била она цена која је стварно плаћена.

Дигиталном имовином може се трговати и у иностранству, па капитални добитак који је остварен у иностранству подлеже плаћању пореза према ЗПДГ. Обвезник пореза на доходак грађана је резидент Републике Србије, физичко лице, за доходак остварен на територији Републике Србије и у другој држави. Обвезник је и нерезидент, физичко лице за капитални добитак остварен на територији Републике Србије у складу са чл. 8 ЗПДГ.

Законодавац посебно указује на то шта се сматра набавном ценом дигиталне имовине коју је порески обвезник стекао тзв. рударењем дигиталне имовине, тј. учествовањем у пружању услуга рачунарског потврђивања трансакција у информационим системима.³¹ У таквом случају, набавном ценом

²⁹ Пружалац услуга у вези са дигиталном имовином је правно лице које пружа једну или више услуга повезаних са дигиталном имовином које су предвиђене чл. 3 ЗДИ.

³⁰ Дозволу Народне банке Србије за пружање услуга у вези са виртуелним валутама (пријем, пренос и извршење налога који се односе на куповину и продају виртуелних валута за рачун трећих лица, куповину и продају виртуелних валута за готов новац или средства на рачуну или електронски новац, чување и администрирање виртуелних валута за рачун корисника) за сада имају два друштва са ограниченом одговорношћу регистрована за обављање поменутих послова. Такође, они могу обављати и услуге замене виртуелних валута за друге виртуелне валуте или за другу дигиталну имовину ако имају дозволу Комисије за хартије од вредности за пружање услуга повезаних с другом врстом дигиталне имовине. Оба друштва добила су дозволу децембра 2022. То су: MCM 965 D.O.O. BEOGRAD (ČUKARICA) и VESCON DOO BEOGRAD-NOVI BEOGRAD. Доступно на: https://www.nbs.rs/sr/ciljevi-i-funkcije/nadzor-nad-finansijskim-institucijama/digital-imo/reg_di/.

Иста ова привредна друштва регистрована су и за пружање услуга у вези са дигиталним токенима сходно дозволи коју је издала Комисија за хартије од вредности марта 2023. у складу са чл. 3 ст. 1, 2, 3 и 4 ЗДИ, с тим да VESCON DOO BEOGRAD-NOVI BEOGRAD има дозволу и за управљањем портфолиом дигиталних токена из чл. 3, ст. 8 поменутог закона. Комисија за хартије од вредности води регистар пружалаца услуга у вези са дигиталним токенима. Доступно на: <https://www.sec.gov.rs>.

³¹ У процесу рударења рудари и валидатори стварају нови блок и потврђују трансакције. Од иницијатора трансакције добијају одређену накнаду за обављени посао. Уобичајено је да власник дигиталне имовине, као иницијатор трансакције, рударима и валидаторима исплати одређени проценат дигиталне имовине која је била предмет

се сматра износ трошкова које је обвезник имао у вези са стицањем одређене дигиталне имовине и које може доказати достављањем одговарајуће документације.³² „Рударење“ изискује велике трошкове. С једне стране, одговарајућа опрема за процес потврђивања трансакција у информационим системима је врло скупа, при чему је нужна за процес тзв. рударења. Набавка одговарајућег хардвера (графичке картице,³³ процесори, РАМ меморија и сл.) и софтвера за потребе рударења има карактер капиталних инвестиција.³⁴ Са друге стране, процес рударења или рачунарског потврђивања трансакција у информационим система изискује и значајно увећање потрошње електричне

рачунарског потврђивања трансакција. Проценат који се исплаћује обично се договара. То је тзв. трансакциона накнада. Она представља одређени приход за рударе и валидаторе, док за иницијатора трансакције, представља трошак. Министарство финансија објашњава да је овде за рудара и валидатора „реч о приходима од продаје услуга у делокругу МСФИ 15 - Приход од уговора са купцима“ (Министарство финансија, *Објашњење у вези са рачуноводственим признавањем, вредновањем и начином књижења дигиталне имовине у пословним књигама обвезника*, бр. 401-00-509/2021-16, од 1. фебруара 2021, стр. 4).

Осим трансакционе накнаде, у процесу рударења постоји и одређена награда коју такође могу добити рудари и валидатори. То је награда коју додељује само информациони систем (мрежа одређене дигиталне имовине), а не иницијатор трансакције. Та награда зависи од алгорита који се користи приликом рударења. Она се појављује само повремено јер зависи од алгорита, док трансакциона накнада коју исплаћује иницијатор трансакције увек постоји. Алгоритам омогућава међусобно такмичење рудара с циљем да се креира нови блок. Рудар који направи нови блок примиће одговарајућу награду у виду додатних јединица тачно одређене дигиталне имовине. Реч је о специфичном облику „накнадне примарне емисије, али који не представља примарну продају дигиталне имовине у оквиру иницијалне понуде“. Министарство финансија истиче да се у рачуноводственом смислу та награда не може евидентирати као приход од продаје, већ као остали приход (*Исто*, стр. 4-5).

³² Чл. 74, ст. 10 ЗПДГ.

³³ Рачунари који се користе за тзв. рударење често садрже већи број графичких картица (често по осам, али и више). По правилу, за рударење се користе „јаче“ графичке картице јер је неопходна већа снага рачунара. Како је цена виртуелних валута биткоина и итеријума расла, тако је растао број оних који су желели да се баве рударењем и да и сами остваре велике приносе. Због тога је у свету тражња за графичким картицама нагло порасла, док је понуда била мања од тражње. Такав однос је утицао и на цену графичких картица. Она је удвостручена, што директно увећава и трошкове читавог процеса рударења. Међутим, у Кини и неким другим државама Азије, није било несташице, иако се и на тим тржиштима цена значајно увећала. Због тешкоћа са рударењем виртуелних валута створен је посебан хардвер познат под скраћеницом ASIC (апликациона специфична интегрисана кола).

³⁴ Министарство финансија, *Објашњење у вези са рачуноводственим признавањем...*, 2021, стр. 4.

енергије.³⁵ Поред ових трошкова, постоје и трошкови одржавања информационог система који се користи за потврђивање трансакција.³⁶

Осим конвенционалне електричне енергије, односно уместо ње, све се више користи и соларна енергија за рударење криптовалута. Употреба соларне енергије смањује укупне трошкове рударења. Енергија Сунца се може неограничено користити јер је природни обновљиви извор енергије. Како би се рударило уз помоћ соларне енергије, потребно је набавити соларне плоче, рачунарску опрему и батерије за чување вишка произведене енергије. То значи да би на самом почетку трошкови били велики због набавке опреме за коришћење соларне енергије.³⁷ Међутим, такво улагање ће се временом исплатити.

Са становишта смањења трошкова рударења, пажњу заслужује тзв. рударење у *cloud*-у. У овом случају, онај ко жели да рудари изнајмљује рачунарску снагу и приступа платформи за рударење у *cloud*-у, без директне употребе хардвера и остале опреме. Потребно је да се региструје да би рударео и користио рачунарску платформу. На овај начин смањују се укупни трошкови рударења, нема прегревања опреме која се иначе користи за рударење и сл. Трошкови рударења у *cloud*-у би обухватили месечну или годишњу накнаду за коришћење изнајмљене рачунарске снаге и трошкове тзв. рударског базена.

Да би се претходно поменути трошкови у вези са рударењем признали обвезнику, потребно их је документовати. На пример, рачунима за утрошену електричну енергију треба доказати повећану потрошњу у односу на обвезникову просечну потрошњу електричне енергије.³⁸ Када је реч о коришћењу соларне енергије, рачуни за набавку соларних панела у сврхе рударења могу бити доказ о трошковима. Трошкове набавке специјалне опреме за рударење (хардвера и софтвера) треба документовати рачунима о плаћеној опреми. Ако је реч о рударењу у *cloud*-у, потребно је доказати трошкове плаћене накнаде за изнајмљену рачунарску снагу и трошкове тзв. рударског базена.

У односу на правило из чл. 74 ст. 10 ЗПДГ да се у случају да је порески обвезник стекао дигиталну имовину рударењем као набавна цена сматра износ трошкова које је обвезник имао у вези са стицањем предметне дигиталне имовине, а коју може да документује, законодавац предвиђа изузетак у наредном ставу 11 истог чл. 74 ЗПДГ. Наиме, ако је реч о преносу дигиталне

³⁵ Ова потрошња може варирати и зависити од врсте криптовалуте која се рудари и брзине распршивања.

³⁶ Министарство финансија, 2021, стр. 4.

³⁷ Ови трошкови могу зависе од врсте и квалитета панела, броја панела који се постављају, њихове величине и сл.

³⁸ Како би умањили укупне трошкове рударења, неки рудари су процес рударења обављали у правним лицима која троше тзв. „индустријску“ струју, те тако нису имали никакве личне трошкове у вези са потрошњом електричне енергије у процесу „рударења“. Неки су се пак противзаконито прикључивали на електроенергетску мрежу.

имовине коју је обвезник стекао тзв. рударењем дигиталне имовине која је већ била предмет опорезивања у складу са чл. 85 ст. 1 тач. 16 ЗПДГ, набавном ценом у циљу одређивања капиталне добити, сматра се основица на коју је плаћен порез на други приход у смислу чл. 85 поменутог закона.³⁹ Конкретно, чл. 85, ст. 1, тач. 16 односи се на све друге приходе који нису опорезовани по другом основу или нису изузети од опорезивања или ослобођени плаћања пореза према ЗПДГ. Стопа пореза на друге приходе износи 20%.

Још један изузетак који ЗПДГ предвиђа у вези са одређивањем набавне цене код опорезивања дигиталне имовине порезом на капитални добитак односи се на ситуацију када је реч о преносу дигиталне имовине коју је обвезник стекао од послодавца или од повезаног лица са послодавцем без накнаде или по повлашћеној цени, а реч је о примању које је било предмет опорезивања у складу са чл. 14 ЗПДГ. У том случају, набавну цену чини збир износа документоване цене по којој је обвезник стекао дигиталну имовину и основице на коју је плаћен порез на зараде у смислу чл. 14 ЗПДГ.⁴⁰ Из овога произлази да је стицање дигиталне имовине од послодавца или од повезаног лица са послодавцем без накнаде или по повлашћеној цени заправо примање које се третира као једна врста зараде⁴¹ и подлеже порезу на зараде. Стопа пореза на зараде је 15%.

ЗПДГ предвиђа право на пореско ослобођење од пореза на капиталну добит. Ова пореска олакшица биће призната обвезнику код преноса дигиталне имовине уколико обвезник прода дигиталну имовину и у року од 90 дана од дана продаје уложи 50% добијеног новца у основни капитал привредног друштва резидента Републике Србије у складу са законом којим се уређује добит правних лица.⁴² Такође, ослобођење од пореза на капиталну добит постоји уколико се средства од продаје дигиталне имовине уложе у инвестициони фонд основан према законима којима се уређују инвестициони фондови (Закон о отвореним инвестиционим фондовима са јавном понудом⁴³,

³⁹ Чл. 74, ст. 11 ЗПДГ.

⁴⁰ Чл. 74, ст. 12 ЗПДГ.

⁴¹ У свету има много примера коришћења дигиталне имовине за плаћање, односно награђивање познатих личности, међу којима и спортиста. Познато је да је фудбалер Лајонел Меси (*Lionel Messi*) 2021. године приликом преласка из фудбалског клуба „Барселона“ у фудбалски клуб *Paris St-Germain (PSG)* добио, поред осталог, дигиталне токене *PSG Fan Tokens*. Токени му дају и одређена права према клубу (на пример да учествује у одабиру поруке на капитенској траци, у дизајну аутобуса клуба итд). Доступно на: <https://www.bbc.com/news/world-58094912> Осим за Месија, дигитална имовина (криптовалуте) је коришћена и за плаћање звезде америчког фудбала Тома Брејдија (*Tom Brady*) и професионалног НБА кошаркаша Леброна Џејмса (*LeBron James*).

⁴² Чл. 79а, ст. 1 ЗПДГ.

⁴³ Сл. гласник РС, бр. 73/2019 и 94/2024.

Закон о алтернативним инвестиционим фондовима⁴⁴), а чији се центар пословних и инвестиционих активности налази на територији Републике Србије. Такав обвезник биће ослобођен 50% пореза на капиталну добит.⁴⁵ Осим тога, ЗПДГ предвиђа и право на повраћај 50% плаћеног пореза уколико је улагање учињено након 90 дана од продаје дигиталне имовине, али у року од 12 месеци од дана продаје дигиталне имовине.⁴⁶ Из ових одредаба произлази жеља државе да помогне и подстакне покретање приватних послова, суфинансирање компанија путем пореских олакшица, те привредни раст. Право на пореско ослобођење и право на повраћај плаћеног пореза на капитални добитак које смо претходно поменули порески обвезник може да изгуби уколико привредно друштво, у које су уложена средства, смањи основни капитал у години улагања или две године након извршеног улагања. Даном доношења одлуке о смањењу основног капитала обвезник губи права на остварене пореске олакшице и има обавезу да о томе обавести надлежни порески орган у року од 30 дана како би му се обрачунао порез.

Обвезник пореза на капитални добитак од продаје дигиталне имовине подноси пореску пријаву пореском органу на чијој територији обвезник има пребивалиште или боравиште, и то најкасније у року од 120 дана од истека квартала у коме је остварио приход по основу преноса дигиталне имовине. Порез се плаћа по решењу надлежног пореског органа. Порески орган се руководи наводима из пореске пријаве. Уколико порески обвезник не поднесе пореску пријаву у остављеном року, порески орган ће утврдити порез на основу расположивих података, тј. по сопственом нахођењу. Порески обвезник је дужан да поднесе пореску пријаву и када је остварио капитални губитак.

Опорезивање дигиталних токена, као једне врсте дигиталне имовине, зависи од права која даје одређени дигитални токен. Тако, ако говоримо о дигиталним токенима који имају особине дужничких хартија од вредности, порезу не подлеже главница, али ће бити опорезована камата јер се камата третира као приход од капитала у складу са чл. 61 ЗПДГ. Стопа пореза на камату као приход од капитала је 15%. Обвезник је ималац дигиталног токена, с тим што је издавалац дигиталног токена дужан да у моменту исплате камате порез обрачуна и наплати по одбитку. Нешто другачија правила постоје уколико би ималац дигиталног токена са особинама дужничких хартија од вредности било физичко лице резидент државе са којом Република Србија има закључен уговор о избегавању двоструког опорезивања. У таквим случајевима, зависно до конкретнoг уговора, стопа пореза по одбитку на камате је ограничена на 10% (нпр. уговори са Аустријом, БиХ, Бугарском, Великом Британијом, Грчком, Италијом, Кином, Румунијом, Русијом итд.), односно 8% (нпр. уговор са Белорусијом), а сходно неким уговорима је нема (нпр. уговор са

⁴⁴ Сл. гласник РС, бр. 73/2019 и 94/2024.

⁴⁵ Чл. 79а ст. 1 ЗПДГ.

⁴⁶ Чл. 79а, ст. 2 ЗПДГ.

Немачком, Француском, Холандијом, Шведском). Међутим, кад је реч о Белгији и Египту, стопа пореза по одбитку на камате је 15%.⁴⁷

3. Опорезивање дигиталне имовине према Закону о порезу на добит правних лица

Према Закону о порезу на добит правних лица⁴⁸ (у даљем тексту: ЗПДПЛ) обвезници су пре свега привредна друштва, односно предузећа или друга правна лица основана ради обављања делатности с циљем стицања добити, али и други обвезници предвиђени чл. 1 поменутог закона.

ЗПДПЛ предвиђа да продајом дигиталне имовине може бити остварен капитални добитак и да је он опорезив. Капитални добитак, у смислу поменутог закона је онај који оствари правно лице продајом, односно другим преносом уз накнаду дигиталне имовине, осим уколико обвезник, у смислу ЗДИ, има дозволу за пружање услуга повезаних са дигиталном имовином и који је дигиталну имовину набавио искључиво ради даље продаје у оквиру обављања услуга повезаних са дигиталном имовином у складу са ЗДИ.⁴⁹ Из ове законске одредбе можемо закључити да су два кумулативно постављена услова када се не остварује капитални добитак од продаје, односно другог преноса уз накнаду дигиталне имовине. Први услов је да правно лице има дозволу за пружање услуга повезаних са дигиталном имовином,⁵⁰ а други услов је да је набавља искључиво ради даље продаје. У случају када су испуњена оба ова услова, обвезник не остварује капитални добитак. Ако имамо у виду обрнуту ситуацију, тј. ако је реч о правном лицу које нема дозволу за пружање услуга повезаних са дигиталном имовином, оно може остварити капитални добитак.

Капитални добитак представља разлику између продајне цене имовине и њене набавне цене утврђене према ЗПДПЛ, с тим што капитални добитак, односно губитак не утврђује порески обвезник основан према прописима којима се уређују инвестициони фондови. Продајна цена је уговорена цена, а

⁴⁷ Чл. 11, ст. 2 Споразума о двоструком опорезивању СФРЈ и Краљевине Белгије о избегавању двоструког опорезивања дохотка и имовине и чл. 11 ст. 2 Уговора између Савета министара Србије и Црне Горе и Владе Арапске Републике Египта о избегавању двоструког опорезивања у односу на порезе на доходак. Доступно на: <https://www.mfin.gov.rs/propisi/ugovori-o-izbegavanju-dvostrukog-oporezivanja>

⁴⁸ Сл. гласник Р.С., бр. 25/2001, 80/2002, 80/2002 – др. закон, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 91/2015 – аутентично тумачење, 112/2015, 113/2017, 95/2018, 86/2019, 153/2020, 118/2021 и 94/2024.

⁴⁹ Чл. 27, ст. 1, тач. 5 Закона о порезу на добит правних лица.

⁵⁰ Видети чл. 3 ст. 1 ЗДИ.

уколико је у питању продаја повезаном лицу⁵¹, продајна цена је тржишна цена под условом да је уговорена цена нижа од тржишне цене.

ЗПДПЛ каже да је набавна цена дигиталне имовине она коју обвезник документује као стварно плаћену. Као доказ о набавној цени може се користити потврда пружаоца услуга у вези са дигиталном имовином који је посредовао у куповини и продаји, односно потврда одговарајуће платформе на којој је трговано. Уколико је стечена тзв. рударењем дигиталне имовине, набавна цена је вредност дигиталне имовине исказана у пословним књигама пореског обвезника, и то сходно међународним рачуноводственим стандардима, односно међународним стандардима финансијског извештавања, односно међународним стандардима финансијског извештавања за мала и средња предузећа и усвојеним рачуноводственим правилима.⁵²

По правилу, капитални добитак улази у опорезиву добит правних лица. Међутим, ЗПДПЛ предвиђа да капитални добици остварени продајом дигиталне имовине не улазе у пореску основу и неће бити опорезовани ако су средства од те продаје уложена у истом пореском периоду у основни капитал резидентног обвезника, односно инвестиционог фонда, у складу са прописима којима се уређују инвестициони фондови, чији се центар пословних, односно инвестиционих активности налази на територији Републике Србије.⁵³ Ово је једна врста пореског ослобођења за пореске обвезнике и истовремено врста инвестиционог подстицаја. Законодавац предвиђа и једно ограничење у вези са тим. У случају да обвезник оствари капитални губитак, не може га пребијати са капиталним добицима уколико су новчана средства од продаје дигиталне имовине уложена на претходно описан начин.

Ако би ималац дигиталне имовине (виртуелних валута и дигиталних токена), који је нерезидентно правно лице, отуђио дигиталну имовину и остварио капитални добитак, у том случају се обрачунава и плаћа порез по решењу по стопи од 20% у складу са чл. 40, ст. 7 ЗПДПЛ. Повољнији третман постојао би уколико би порески обвезник било правно лице које је резидент државе са којом Република Србија има закључен уговор о избегавању двоструког опорезивања.

У случају да правно лице резидент Републике Србије прима камате по основу дигиталног токена који има обележја дужничких хартија од вредности,

⁵¹ Мисли се на повезано лице из чл. 59 ЗПДПЛ. То су физичка и правна лица у чијим односима са пореским обвезником постоји могућност контроле или значајног утицаја на пословне одлуке. Повезано лице са обвезником је и свако нерезидентно правно лице из јурисдикције са преференцијалним пореским системом.

⁵² Чл. 29 ст. 14 ЗПДПЛ.

⁵³ Чл. 30б, ст. 1 ЗПДПЛ.

камата ће бити укључена у опорезиву добит. Биће опорезована по стопи од 15%.⁵⁴

Законодавац предвиђа и да уколико међународним уговором о избегавању двоструког опорезивања није другачије предвиђено, порез на добит по одбитку по стопи од 20% обрачунаће се и платиће се на камате које оствари нерезидентно правно лице од резидентног правног лица према чл. 40, ст. 1, тач. 3 ЗПДПЛ. Међутим, ако је камату остварило правно лице које је резидент државе са којим Република Србија има закључен уговор о избегавању двоструког опорезивања, стопа пореза по одбитку на камате биће ограничена на 10%, односно 8% или је нема, што зависи од тога шта је предвиђено конкретним уговором о избегавању двоструког опорезивања са одређеном државом.⁵⁵

4. Опорезивање дигиталне имовине према Закону о порезу на додату вредност

Порез на додату вредност (у даљем тексту: ПДВ) је некумулативни свефазни порез на промет који се плаћа на испоруку добара и пружање услуга у свим фазама процеса производње и промета добара и услуга, као и на увоз добара, осим ако Законом о порезу на додату вредност⁵⁶ (у даљем тексту: ЗПДВ) није другачије прописано. Предмет опорезивања је испорука добара и пружање услуга које порески обвезник изврши уз накнаду у Републици Србији у оквиру обављања делатности и увоз добара у Републику Србију.

Када је реч о дигиталној имовини, ЗПДВ прави разлику између пореског третмана виртуелне валуте и дигиталног токена. Законодавац предвиђа пореско ослобођење без права на одбитак претходно плаћеног ПДВ-а код преноса виртуелних валута и замене виртуелне валуте за новчана средства.⁵⁷ То значи да обвезник, тј. продавац виртуелне валуте неће обрачунати и платити ПДВ, али неће моћи ни да одбије претходно плаћени ПДВ који је обрачунат у набавној цени. То је познати парадокс код ПДВ-а где је „ослобођени заправо погођени“.

Разлог за пореско ослобођење без права на одбитак претходно плаћеног ПДВ-а налази се у чл. 25, ст. 1 ЗПДВ у коме се каже да се *ПДВ не плаћа у промету новца и капитала*. Другим речима, ПДВ се не плаћа на финансијске услуге јер је у тој области веома тешко утврдити додату вредност због саме

⁵⁴ Чл. 39, ст. 2 ЗПДПЛ.

⁵⁵ Доступно на: <https://www.mfin.gov.rs/propisi/ugovori-o-izbegavanju-dvostrukog-oporezivanja>

⁵⁶ Сл. гласник РС, бр. 84/2004, 86/2004 – исправка, 61/2005, 61/2007, 93/2012, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 83/2015, 108/2016, 13/2017, 30/2018, 72/2019, 8/2020, 153/2020, 138/2022 и 94/2024.

⁵⁷ Чл. 25, ст 1, тач. 1а ЗПДВ.

природе финансијских услуга. За њих се каже да су флексибилне.⁵⁸ Наравно, има и других разлога који оправдавају овакав порески третман финансијских услуга.⁵⁹

Међутим, морамо нагласити да виртуелне валуте нису законско средство плаћања и уз то нису масовно прихваћене у промету као средство размене, тј. као општи еквивалент у размени, већ искључиво између оних учесника тржишта који су их прихватили као такве.⁶⁰ Министарство финансија је 2017. године, пре доношења ЗДИ, сматрало да биткоин као криптовалуту треба опорезовати ПДВ-ом јер није законско средство плаћања.⁶¹ Чл. 25, ст. 1 тач. 1 ЗПДВ је пре измена јасно указивао да се ПДВ не плаћа у промету новца и капитала код пословања и посредовања у пословању законским средствима плаћања, осим папирног и кованог новца који се не користи као законско средство плаћања или има нумизматичку вредност.

Након доношења ЗДИ и регулисања дигиталне имовине у домаћем правном систему, измењен је чл. 25, ст. 1 ЗДПВ, па је иза тачке 1 додата је тачка 1а – „пренос виртуелних валута и замена виртуелне валуте за новчана средства у складу са законом којим се уређује дигитална имовина“, као посебна категорија која ужива пореско ослобођење без права на порески одбитак. Законодавац је на овај начин очигледно желео да да повољнији третман власнику виртуелне валуте, те да не обрачуна и не плати ПДВ. Практично, виртуелним валутама (иако нису законско средство плаћања, што произлази из ЗДИ) ЗПДВ је дао исти порески третман као и законском средству плаћања. Другим речима, виртуелне валуте су обухваћене општим појмом новца, односно капитала.

Порески третман продаје дигиталних токена захтева више пажње јер није идентичан пореском третману виртуелних валута. Више је правно значајних ситуација које произлазе из правне природе различитих дигиталних токена због којих и порески третман може бити различит. Поводом питања пореског третмана дигиталних токена Министарство финансија је изнело своје мишљење јануара 2022. године.⁶² Порески третман преноса дигиталног токена

⁵⁸ Поповић, Д., *нав. дело*, стр. 455.

⁵⁹ На пример, приходи не би били издашни, ПДВ би се наплаћивао само на финансијске услуге пружене физичким лицима, порасли би трошкови камата због преваљивања ПДВ-а итд. (*Исто*).

⁶⁰ Погодност виртуелног новца потиче од тога што се њиме може купити не само дигитална роба, већ и „роба и услуге ван дигиталног света“ (Јовановић, Н., *нав. дело*, стр. 327).

⁶¹ Мишљење Министарства финансија, бр. 413-00-168/2017-04 од 26.10.2017, *Билтен – службена објашњења и стручна мишљења за примену финансијских прописа*, бр. 11/2017, стр. 38-39.

⁶² Мишљење Министарства финансија бр. 011-00-29/2022-04 од 31. 01. 2022, *Билтен – службена објашњења и стручна мишљења за примену финансијских прописа*, бр. 2/2022, стр. 15-16.

зависи од економске суштине тачно одређеног дигиталног токена или другим речима од права које дигитални токен поседује. Овакав закључак произлази из начела фактицитета сходно Закону о пореском поступку и пореској администрацији⁶³, према коме се пореске чињенице одређују према њиховој економској суштини. То је врло важно јер економска суштина помаже да се одреди правна природа конкретне радње, трансакције и сл.⁶⁴ У складу са тим би требало спровести и опорезивање. Дигитални токени могу имати различита имовинска права, па и различиту сврху. У том смислу, Министарство финансија је издвојило три ситуације у вези са пореским третманом преноса дигиталног токена.

Преносом дигиталног токена ималац дигиталног токена може стећи конкретно добро или услугу *без икаквих гаранција издаваоца дигиталног токена или другим речима без могућности да се истакну било какви захтеви према издаваоцу*. У том случају Министарство финансија сматра да на пренос дигиталног токена треба применити чл. 25, ст. 1, тач. 1а ЗПДВ и уподобити га третману који има виртуелна валута.⁶⁵

Следећа ситуација тиче се преноса дигиталног токена који има обележја вредносног ваучера у складу са ЗПДВ. Наиме, преносом дигиталног токена његов ималац од издаваоца или трећег лица *може да стекне добра или услуге*, при чему је то право установљено даном издавања дигиталног токена. У овом случају дигитални токени уживају исти порески третман као и једнонаменски и вишенаменски вредносни ваучери, што значи да подлежу ПДВ-у и правилима која важе за једнонаменске и вишенаменске вредносне ваучере у складу са чл. 7а, 7б и 7в ЗПДВ.

Трећа ситуација у вези са преносом дигиталног токена постоји када ималац дигиталног токена може по основу поседовања токена *да оствари одређена права од издаваоца токена* (нпр. право на исплату главнице, камате, право на новчану корист засновану на учешћу у добити издаваоца токена, право на проценат од одређене врсте прихода и сл). У таквој ситуацији, код таквих дигиталних токена, на пренос дигиталног токена примењује се чл. 25, ст. 2, тач. 5 ЗПДВ. У овом случају предвиђено је пореско ослобођење без права на одбитак претходно плаћеног пореза. Практично, третман дигиталних токена уподобљава се пореском третману удела, хартија од вредности, поштанских вредносница, таксених и других важећих вредносница по њиховој утиснутој вредности у Републици Србији, осим власничких удела из чл. 4 ЗПДВ.

⁶³ Чл. 9, ст. 1 Закона о пореском поступку и пореској администрацији (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 80/2002, 84/2002 – исправка, 23/2003 – исправка, 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005 – др. закон, 62/06 – др. закон, 61/2007, 20/2009, 72/2009 – др. закон, 53/2010, 101/2011, 2/2012 – исправка, 93/2012, 47/2013, 108/2013, 68/14, 105/14, 91/15 – аутентично тумачење, 112/2015, 15/2016, 108/2016, 30/2018, 95/2018, 86/2019, 144/2020 и 96/2021).

⁶⁴ Мишљење Министарства финансија, бр. 011-00-29/2022-04 од 31.01.2022, стр. 15.

⁶⁵ *Исто*, стр. 15-16.

Овакав порески третман преноса дигиталних токена постоји и када је пренос токена учињен од стране издаваоца, али и од стране других лица.⁶⁶

5. Опорезивање дигиталне имовине према Закону о порезима на имовину

Закон о порезима на имовину⁶⁷, у чл. 14 предвиђа да дигитална имовина подлеже опорезивању ако је стечена наслеђем или поклоном. Порески обвезник је резидент Републике Србије за предмет који се налази у Србији или у иностранству, али и нерезидент који дигиталну имовину наследи или прими на поклон на територији Републике Србије. Пореску основицу представља тржишна вредност на поклон примљене, односно наслеђене дигиталне имовине. Пореске стопе су пропорционалне.

Порез на наслеђе и поклон не плаћа наследник првог наследног реда, супружник и родитељ оставиоца, односно поклонопримац првог наследног реда и супружник поклонодаваца. Они који се у односу на оставиоца, односно поклонодаваца налазе у другом наследном реду плаћају порез по стопи од 1,5%, а уколико се налазе у трећем и даљем наследном реду, као и они који нису ни у каквом сродству плаћају порез по стопи од 2,5%.

Законодавац предвиђа и пореско ослобођење уколико је вредност наслеђене или на поклон примљене дигиталне имовине од истог лица у једној календарској години до 100.000 динара.⁶⁸ Али, ако је вредност наслеђене или на поклон примљене дигиталне имовине од истог лица у једној календарској години већа од 100.000 динара од опорезивања се изузима 100.000 динара у тој календарској години по сваком од тих основа.

6. Закључак

Законско регулисање дигиталне имовине пробудило је интересовање државе за новим извором прихода. Трансакције са дигиталном имовином донеле су нове пореске приходе буџету. Сliku о пореском третману дигиталне имовине у Републици Србији можемо стећи на основу анализе више пореских закона – Закона о порезу на доходак грађана, Закона о порезу на добит правних лица, Закона о порезу на додату вредност, Закона о порезима на имовину.

Чини се да је највећи „подухват“ за пореске органе утврдити капиталну добит, односно утврдити набавну цену дигиталне имовине и када је обвезник

⁶⁶ Исто, стр. 16.

⁶⁷ Сл. гласник РС, бр. 26/2001, Сл. лист СРЈ, бр. 42/2002 – одлука СУС и Сл. гласник РС, бр. 80/2002, 80/2002 – др. закон, 135/2004, 61/2007, 5/2009, 101/2010, 24/2011, 78/2011, 57/2012 – одлука УС, 47/2013, 68/2014 – др. закон, 95/2018, 99/2018 – одлука УС, 86/2019, 144/2020, 118/2021, 138/2022, 92/2023 и 94/2024.

⁶⁸ Чл. 14, ст. 6 Закона о порезима на имовину.

пореза физичко и када је обвезник правно лице. Порески третман дигиталне имовине може се разликовати зависно од тога да ли је реч о виртуелним валутама или дигиталним токенима, што се посебно види код пореза на додатну вредност.

*Jasmina Labudović Stanković, Ph.D., Full-time Professor
Faculty of Law, University in Kragujevac*

DIGITAL ASSETS TAXATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA

Summary

Regulating digital assets through laws (in our case, the Law on Digital Assets) raises the issue of tax treatment of digital assets. This paper is dedicated to this. We will analyze the tax treatment of digital assets in the Republic of Serbia from the perspective of the Personal Income Tax Law, the Corporate Income Tax Law, the Value Added Tax Law and the Property Tax Law.

Key words: *digital assets, virtual currencies, digital tokens, tax treatment, capital gains.*

Литература

- Закон о дигиталној имовини, Сл. гласник РС, бр. 153/2020.
- Закон о порезима на имовину Сл. гласник РС, бр. 26/2001, Сл. лист СРЈ, бр. 42/2002 – одлука СУС и Сл. гласник РС, бр. 80/2002, 80/2002 – др. закон, 135/2004, 61/2007, 5/2009, 101/2010, 24/2011, 78/2011, 57/2012 – одлука УС, 47/2013, 68/2014 – др. закон, 95/2018, 99/2018 – одлука УС, 86/2019, 144/2020, 118/2021, 138/2022, 92/2023 и 94/2024.
- Закон о порезу на добит правних лица, Сл. гласник РС, бр. 25/2001, 80/2002, 80/2002 – др. закон, 43/2003, 84/2004, 18/2010, 101/2011, 119/2012, 47/2013, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 91/2015 – аутентично тумачење, 112/2015, 113/2017, 95/2018, 86/2019, 153/2020, 118/2021 и 94/2024.
- Закон о порезу на додатну вредност, Сл. гласник РС, бр. 84/2004, 86/2004 – исправка, 61/2005, 61/2007, 93/2012, 108/2013, 68/2014 – др. закон, 142/2014, 83/2015, 108/2016, 13/2017, 30/2018, 72/2019, 8/2020, 153/2020, 138/2022 и 94/2024.

- Закон о порезу на доходак грађана, Сл. гласник РС, бр. 24/01, 80/02 - др. закон, 80/02, 135/04, 62/06, 65/06 - исправка, 31/09, 44/09, 18/10, 50/11, 91/11 - УС, 93/12, 114/12 - УС, 47/13, 48/13 - исправка, 108/13, 57/14, 68/14 - др. закон, 112/15, 113/17, 95/18, 86/19, 153/20, 44/21, 118/21, 138/22, 92/23, 94/24.
- Закон о пореском поступку и пореској администрацији, Сл. гласник РС, бр. 80/2002, 84/2002 - исправка, 23/2003 - исправка, 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005 - др. закон, 62/06 - др. закон, 61/2007, 20/2009, 72/2009 - др. закон, 53/2010, 101/2011, 2/2012 - исправка, 93/2012, 47/2013, 108/2013, 68/14, 105/14, 91/15 - аутентично тумачење, 112/2015, 15/2016, 108/2016, 30/2018, 95/2018, 86/2019, 144/2020 и 96/2021.
- Јовановић, Н., *Организатор платформе за трговање дигиталном имовином као пружалац услуга*, Зборник радова: Правна регулатива услуга у националним законодавствима и праву Европске уније, Крагујевац, 2023.
- Комисија за хартије од вредности, *Одговори на често постављана питања у вези са Законом о дигиталној имовини и Водич за издавање обвезница коришћењем технологије дистрибуираног књиговодства*, 28. март 2024. Доступно на: <https://www.sec.gov.rs/index.php/sr>
- Мишљење Министарства финансија бр. 011-00-29/2022-04 од 31. јануара 2022, *Билтен – службена објашњења и стручна мишљења за примену финансијских прописа*, бр. 2/2022.
- Министарство финансија, *Објашњење у вези са рачуноводственим признавањем, вредновањем и начином књижења дигиталне имовине у пословним књигама обвезника*, бр. 401-00-509/2021-16, од 1. фебруара 2021.
- Мишљење Министарства финансија, бр. 413-00-168/2017-04 од 26.10.2017, *Билтен – службена објашњења и стручна мишљења за примену финансијских прописа*, бр. 11/2017.
- Мотика, Ж., *ИЦО у Србији – издавање дигиталне имовине по Закону о дигиталној имовини*. Доступно на: <https://www.motika.co.rs/ico-u-srbiji-izdavanje-digitalne-imovine-po-zakonu-o-digitalnoj-imovini/> (приступљено: 11.2.2025).
- Николић, Јб., *Изазови дигитализације финансијских трансакција*, Зборник радова Правног факултета у Нишу, бр. 98/2023.
- Поповић, Д., *Пореско право*, Београд, 2014.